BISDOM MAGAZINE

2015 | MEI

Leerlingen van Christus

Geloofsvorming en geloofsverdieping

Liefde leren

Sint Franciscuscentrum

Priester- en diakenopleiding Bovendonk

Informatie over deze deeltijdopleiding:
T 0165 504277
E info@pdob.nl
I www.pdob.nl

Hofstraat 8 - 4741 AK Hoeven

Uw gift is welkom op IBAN
NL 93 ING B 002 5806 80
t.n.v. Stichting PDOB te Breda

ANBI

pb bovendonk priester- en diakenopleiding

Nico de Bont is al ruim 50 jaar specialist in klassieke restauratie, hedendaagse herbestemming en planmatig onderhoud van historisch erfgoed. Met liefde voor het vak en kennis van de nieuwste technieken werken onze medewerkers dagelijks aan een grote variëteit aan historische werken. Door continue ontwikkeling creëren wij duurzame waarde voor monumenten en erfgoed, zodat dit waardevolle vastgoed behouden kan blijven voor de toekomst. **MAAK DE TOEKOMST**

nico de bont | TBI

bisdom van breda

Dit magazine is een uitgave van het bisdom Breda. Het verschijnt als kwartaalblad. Een individueel postabonnement is mogelijk tegen betaling van een bijdrage voor de verzend- en administratiekosten. Het blad is gratis.

Stuur voor een postabonnement voor 2015 een e-mail naar: magazine@bisdombreda.nl en maak ten minste € 10,- over op IBAN NL93 INGB 0001066316 t.n.v. Uitgeverij bisdom Breda, o.v.v. postabonnement magazine, postbus 90.189, 4800 RN Breda. Of bel T 076 5223444. Nummers worden toegestuurd na ontvangst van uw betaling.

Redactie
Monique van Delft,
Hans de Jong,
Frank van der Linden,
Daphne van Roosendaal
(hoofdredacteur).

Adres redactie
E magazine@bisdombreda.nl
T 076 5223444
F 076 5216244
Postbus 90189
4800 RN Breda

Advertentieverkoop
Borgerpark Media
E info@borgerparkmedia.nl
T 0475 711 362
I www.borgerparkmedia.nl
Vlodropperweg 62
Postbus 8027
6060 AA Posterholt

Vormgeving en druk
brainstorm en concept, Breda

Issn nummer: 1874-0480

Foto voorzijde:
J. Wouters

IN DEZE UITGAVE

6 | Oriëntaties vanuit de oude Kerk

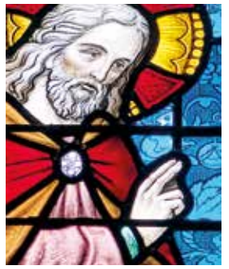

8 | Liefde leren

10 | Generaties en geloof

12 | Dit verdiept je geloof

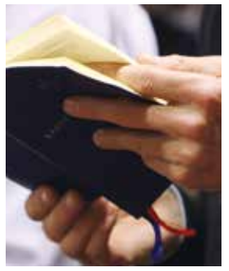

14 | Geloofsverdieping en gebed

16 | Vernieuwing van de vormselvoorbereiding

4 | Van verondersteld geloof naar voorgesteld geloof

13 | Sociale media

18 | Luisteren naar zijn Woord

20 | Geloofsbeleving en ouderen

22 | Kerk in de steigers: De Heilige Antoniuskathedraal

UITNEEMBAAR KATERN
SINT FRANCISCUS-CENTRUM

Bestel gratis* exemplaren van dit magazine via magazine@bisdombreda.nl
*Magazines zijn gratis voor parochies in het bisdom van Breda.

VAN DE REDACTIE

Het Sint Franciscuscentrum is het vormingscentrum van het bisdom van Breda. Bisschop Liesen nam het initiatief tot dit centrum om de gelovigen te ondersteunen die met 'het geloof voorop' in het bisdom bouwen aan Kerk en samenleving.

In deze tijd wil het Sint Franciscuscentrum het geloof opnieuw aan mensen voorstellen. Daarbij gaat het niet enkel om kennisoverdracht, schrijft rector Schnell (p. 4-5), want nog belangrijker is de geloofservaring zelf: "De kern van ons geloof is een Persoon, Jezus Christus zelf en de liefde tot God, waarvan we niet in de laatste plaats ook getuigen in daden van liefde."
Zo gaat dit Magazine 'Leerlingen van Christus' vooral ook hierover, in de woorden van bisschop Liesen: "Leerling zijn is niet alleen je intellectuele bagage of handigheid vergroten, maar ook en zelfs vooral de capaciteit van je hart vergroten" (p. 8-9). Waar het gaat om geloof voorstellen moet rekening worden gehouden met verschillen in generaties (p. 10-11) en met de context waarin het 'vanzelfsprekende christendom' van pakweg een eeuw geleden is verdwenen. De oude Kerk kan mogelijk een perspectief aanreiken om met nieuwe moed aan de Kerk van vandaag te werken (p. 6-7).

In het midden van dit Magazine is een katern opgenomen met het nieuwe aanbod van het Sint Franciscuscentrum. Daarna volgen praktijkverhalen rond geloofsvorming en geloofsverdieping in het bisdom van Breda.

VAN VERONDERSTELD GELOOF NAAR VOORGESTELD GELOOF

(Foto: R. Mangold)

Bij het afscheid van bisschop Van den Hende als bisschop van Breda sprak de toenmalige vicaris-generaal Vincent Schoenmakers de bisschop toe. De vicaris-generaal prees de bisschop voor al zijn werk in het bisdom, maar vooral ook voor het motto dat hij aan iedere activiteit meegaf, namelijk "het geloof voorop!"

Geloof voorop

De vicaris-generaal gebruikte daarvoor het beeld van de moderne bakfiets. De bakfiets waarmee met name in de steden ouders hun jonge kinderen vervoeren. De ouders plaatsen hun kinderen voor in de bak. Op deze wijze laten ze hun kinderen, waar ze trots op zijn en wat hun meest kostbare bezit is, ook aan anderen zien. Zo mag het óók zijn met ons geloof. We slepen het niet als een last achter ons aan, of als iets dat we liever niet zien. Het geloof in Jezus Christus is het belangrijkste dat we hebben, het is ons kostbaarste bezit, dat we ook graag aan anderen laten zien en met anderen delen. Op deze wijze zag vicaris-generaal Schoenmakers bisschop Van den Hende onvermoeibaar door het bisdom fietsen: met het geloof voorop!

Vanzelfsprekendheden

"Het geloof voorop!" Bisschop Liesen heeft dit motto omarmd en verder verdiept. We zijn in een tijd aangekomen waarin de kennis van ons christelijk geloof en de beleving ervan niet meer vanzelfsprekend zijn. Ik merk dat bijvoorbeeld ook als rector van de Priester- en Diakenopleiding Bovendonk. Heel veel zaken die voor mij als gelovige vanzelfsprekend zijn, mag ik niet meer als vanzelfsprekend bij mijn studenten veronderstellen. Ik werd me dat zo'n tien jaar geleden bewust, toen ik als rector in Utrecht meemaakte dat priesterstudenten de dag na het vertrek van Sinterklaas de kerstboom stonden op te tuigen. Ze waren verontwaardigd toen ik daar iets van zei. Het kostte me veel moeite om duidelijk te maken dat de kerstboom bij Kerstmis hoort en de adventskrans bij de Advent. En dat de adventstijd en de kersttijd door een gelovige op een andere manier beleefd worden.

Bij de jongere generaties, en elders in dit nummer kunt u lezen dat de grens bij ongeveer 45 jaar ligt, mag het geloof niet meer verondersteld worden, maar moet het opnieuw worden voorgesteld. Deze verdieping heeft bisschop Liesen aangebracht: "Met het geloof voorop: van verondersteld geloof naar voorgesteld geloof."

Kerk-zijn

Dit motto en deze verdieping zijn ook de leidraad van het door bisschop Liesen opgerichte Sint Franciscuscentrum. Meer dan een fysieke plaats of een groep mensen die met allerlei projecten bezig zijn, wat door het woordje 'centrum' opgeroepen kan worden, is het Sint Franciscuscentrum een manier van Kerk-zijn.

Er zijn op dit moment al heel veel activiteiten in de parochies en in het bisdom: cursussen worden gegeven, beroepskrachten scholen zich bij, gelovigen zetten zich in voor bestuurstaken, in de liturgie, door bezoekerswerk, in hun aandacht voor kinderen en jongeren, bij catecheses, of wat dan ook. Het wiel hoeft wat dat betreft niet opnieuw uitgevonden te worden. Al deze activiteiten zijn er al. De wijze echter waarop in de komende jaren invulling gegeven wordt aan al deze activiteiten, dáár gaat het om. Het Sint Franciscuscentrum wil daarin ondersteunen.

Beleefd geloof

Nemen we als voorbeeld de parochiële werkgroep Eerste Heilige Communie. De meeste leden van deze werkgroep zijn jonge ouders. Met alle waardering voor wat deze ouders doen om de kinderen zo goed mogelijk voor te bereiden en van de Communie een groot feest te maken, mogen we de vraag stellen, of al deze ouders die geboren zijn na 1970 als gelovigen genoeg zijn toegerust om de kinderen in de voorbereiding bij te staan.

Anders gevraagd: mogen we bij al deze jonge ouders het geloof in de eucharistie veronderstellen, of zou het kunnen dat het geloof eerst aan hen opnieuw moet worden voorgesteld, voordat ze de kinderen gaan voorbereiden? Zou het inderdaad niet belangrijk zijn om de leden van de werkgroep een verdieping van het eigen geloof in de eucharistie door te laten maken om allereerst zelf rijker te worden in het geloofsleven, en vervolgens de kinderen nog meer vanuit een beleefd geloof binnen te leiden in het mysterie van de eucharistie? De vraag stellen, is de vraag beantwoorden. En ditzelfde verhaal kan met andere accenten ook gehouden worden voor bijvoorbeeld mensen die een bestuurstaak hebben: Wat is het eigene van een Kerk? Welke Herder leidt de Kerk eigenlijk? Hoe kom ik de wil van deze Herder op het spoor? Op deze wijze kunnen alle activiteiten in het bisdom een geloofsverdieping ondergaan.

Geloofservaring

Bij het geloof voorstellen gaat het niet enkel om kennisoverdracht. Nog belangrijker is de geloofservaring zelf. De kern van ons geloof is namelijk niet in eerste instantie een bepaalde leer, maar een Persoon, Jezus Christus zelf en de liefde tot God, waarvan we niet in de laatste plaats ook getuigen in daden van liefde. Voor wie het geloof een daadwerkelijke ontmoeting met de verrezen Heer is geworden, die zal anders leven en anders spreken. Die zal, zoals jonge ouders met hun kinderen in de bakfiets doen, vol vreugde naar het geloof wijzen en er anderen in laten delen. We gaan interessante jaren tegemoet. We worden uitgedaagd om de geloofsschat die ons door de Heer zelf is toevertrouwd niet weg te stoppen, maar om het geloof in Christus in het centrum van ons leven te plaatsen, ervan te getuigen om er zo ook anderen deelgenoot van te maken.

Norbert Schnell
Rector Priester- en Diakenopleiding Bovendonk

ORIËNTATIES VANUIT DE OUDE KERK

De catechetische en liturgische praktijk van de oude Kerk biedt oriëntaties voor de hedendaagse situatie. We stemmen af op de periode rond 250: toen waren de kerkelijke gemeenschappen al voldoende gegroeid en georganiseerd, maar van een massachristendom was nog helemaal geen sprake. Wie tot de Kerk wilde toetreden, werd allereerst op zijn motivatie gescreend door de bisschop of door iemand die hij daartoe had gemandateerd. Viel dit onderzoek gunstig uit, dat werd hij of zij tot de initiatiecatechese toegelaten, die normalerwijze in een groep gebeurde onder de begeleiding van catecheten.

Deze catechese duurde drie jaar en behelsde de inwijding in de Schrift, de grote etappes van de heilsgeschiedenis en de christelijke levenswijze.
Tevens werden de catechumenen betrokken bij de kerkelijke liturgie.
Zo werden ze vertrouwd gemaakt met de christelijke manier van vieren en bidden, en met de lokale kerkgemeenschap, die hen in hun engagement droeg en waartoe ze later zouden behoren.

Het derde catechesejaar liep uit op een reeks onderrichtingen door de bisschop (of een gedelegeerde priester).
De catechumenen kregen dan instructies ter verdieping van hun kennis over de Schrift, de leer over de drie-ene God, de schepping, de mens en de verlossing.

Tijdens de laatste dagen van wat we nu 'de Goede Week' noemen, testte de bisschop de resultaten van de doopcatechese aan de hand van drie scrutinia (toetsen, examens), waarna hij aan de doopkandidaten plechtig de tekst van de geloofsbelijdenis en het Onze Vader overhandigde. Door dit 'tradere' (overhandigen, doorgeven…) werden de catechumenen symbolisch in de christelijke traditie geplaatst.
Tijdens de voorbereiding op het doopsel lag het accent op het geloofsonderricht en dienden de liturgische momenten om het engagement van de catechumenen te ondersteunen. Na hun doopsel verschoof het accent naar de liturgische vieringen als de voornaamste krachtbron om in hun christelijke en kerkelijke engagement te volharden.

Toen en nu

De verschillen nu met de oudkerkelijke praktijk springen in het oog. Zo heeft de kinderdoop zich al eeuwen doorgezet. Ook is er een verschil met de situatie van pakweg een eeuw geleden (in het Westen), waar de kennis van het geloof door de bekende catechismus serieus ondersteund werd, waar de mispraktijk zeer hoog lag en waar men kon spreken over het 'vanzelfsprekende christendom', dat van generatie tot generatie werd doorgegeven. Inmiddels is die volkskerk door de secularisatiegeest en het moderne pluralisme in een ernstige crisis geraakt.

De catechetische en liturgische praktijk van de oude Kerk biedt een aantal oriëntaties. Er is hetzelfde religieuze en levensbeschouwelijke pluralisme: toen en nu is het christendom niet de enige medespeler bij de zingeving van het leven en wie ervoor kiest, moet op solide bodem kunnen staan.

De Kerk van de oudheid heeft daarom altijd de grootste zorg besteed aan de eigenheid van haar manier van geloven en vieren. Deze zorg geldt onverkort voor onze tijd, waar het christen-zijn zich opnieuw in een zee van pluralisme waar moet maken. In die zin is de periode van de volkskerk, waar het geloof spontaan van generatie op generatie werd doorgegeven en de uitdrukkelijke initiatie in het christelijke geloven en vieren niet meteen een prioriteit was, een intermezzo in de kerkgeschiedenis geworden.

Een perspectiefwissel van deze christenheid naar de Kerk van de eerste eeuwen is daarom de enige manier om met nieuwe moed aan de Kerk van vandaag te werken en er zich goed bij te voelen. De verhouding tussen catechese en liturgie die de vroege Kerk in haar pastorale benadering eerbiedigde, is daarbij van blijvende betekenis.
Daarnaast is aandacht voor de volwassenencatechese, doopcatechese voor én door de ouders, nodig vanwege de eroderende werking van de secularisatie.

Kopzorgen

De catechetische en liturgische begeleiders van de oude Kerk kenden hun ogenblikken van ontmoediging en ontgoocheling: catechumenen die afhaakten en gedoopten die weer in de fuik van het heidendom terechtkwamen, waren geen uitzonderingen. In dezelfde zin kunnen de seculiere tijdgeest en alle dingen die de moderne mens worden aangepraat, de inspanningen van catecheten en liturgische medewerkers ernstig fnuiken. Wordt het hun dan zwaar te moede, dan kunnen zij zich optrekken aan Johannes Chrysostomus, een bijzonder pastoraal gedreven man die het nochtans soms ook niet meer zag zitten: 'Ik aarzel [om nog te preken] als ik zie hoe mijn veelvuldige onderrichtingen bij jullie geen enkele vrucht opleveren.'

Een discrepantie met de situatie van de eerste eeuwen zorgt voor kopzorgen. Toentertijd konden de nieuwe christenen, zowel tijdens hun initiatiecatechese als na hun doopsel, sowieso rekenen op de bemoediging van een levende gemeenschap, die hen bovendien meevoerde in de vreugde van de liturgie. Thans is het niet meer zo vanzelfsprekend dat een volwassen kandidaat-christen en pasgedoopte probleemloos opgenomen wordt in en kan rekenen op een levende en vierende geloofsgemeenschap, die zijn geloofstrouw ondersteunt. Ervoor zorgen dat deze volwassenen thuis mogen komen in een levende geloofs-gemeenschap met een aansprekende liturgie was geen probleem voor de oude Kerk, maar is wel een uitdaging voor die van nu (althans in het Westen).

Er is een gelijktijdige ongelijktijdigheid. Verschijnselen die in onze cultuur postgevat hebben in de eeuwenlange periode van het massachristendom werken nog in het kerkelijke leven door, maar niet zonder de pastoraal werkenden voor grote vragen en problemen te stellen. Tegelijkertijd lijkt de tijd weer aangebroken te zijn van een minderheids-kerk, die zich als gist in het deeg van de samenleving moet profileren.

Pierre Trouillez
Priester van het aartsbisdom Mechelen-Brussel (België), docent kerkgeschiedenis aan het Johannes XXIII-seminarie van Leuven

Dit is een bewerkte samenvatting van het artikel 'Catechese en liturgie in de oude Kerk: Oriëntatiepunten en vragen voor de situatie van vandaag' (Tijdschrift voor Liturgie 92 (2008), p. 74 [18] – 81 [25]).

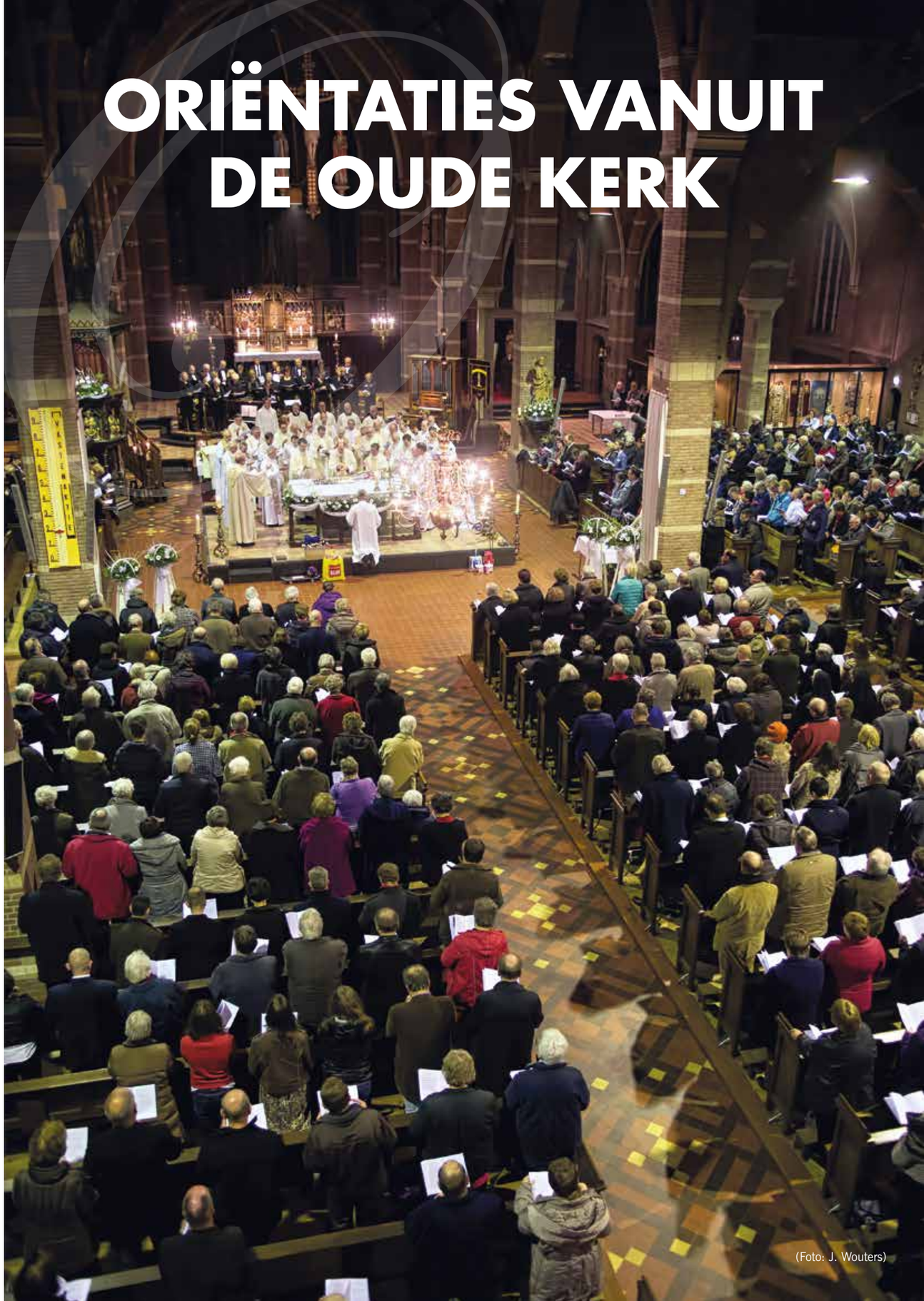

(Foto: J. Wouters)

LIEFDE LEREN

Alle evangelisten berichten over de wonderbare spijziging. Jezus spreekt met mensen over zijn Vader, over het rijk van God - mensen verlangen naar wat Hij zegt en Hij voedt mensen met zijn woord. Maar ook het lichaam heeft voedsel nodig en als het laat geworden is en er niet genoeg te eten dreigt te zijn, stelt Hij een teken en voedt een grote menigte met een paar broden en vissen.

De evangelist Johannes vertelt hoe dat de aanleiding wordt voor mensen om Hem de volgende dag te zoeken. Er volgt een gesprek, waarin Jezus de aandacht ombuigt van gewoon brood dat bederft naar het ware brood uit de hemel dat de Mensenzoon zal geven. Het enige werk dat God vraagt, is te geloven in Hem die Hij gezonden heeft. In het gesprek dat volgt, zegt Jezus: “Niemand kan tot Mij komen als de Vader die Mij zond, hem niet trekt” (Joh 6:44) en daarbij citeert Jezus de profeet Jesaja: “En allen zullen door God onderricht worden” (Jes 54:13).

Eeuwig leven

Leerling zijn is iets wezenlijks voor ieder mens. De reden is dat het menselijk bestaan ten diepste getekend is door een verlangen naar geluk dat altijd duurt en dat een mens niet kan bereiken. Van elk mens die geboren wordt, is namelijk één ding absoluut zeker: of die mens nu gelukkig of ongelukkig zal leven, in een gloednieuwe Mercedes rijdt of op een paar afgetrapte schoenen door het leven gaat, eens zal hij sterven. De dood staat dwars op het verlangen dat mensen in zich dragen.

In die situatie, waarin mensen zichzelf niet kunnen helpen, komt God ons tegemoet. Dat is voor mensen in eerste instantie ongrijpbaar: God is een mysterie en niemand heeft Hem ooit gezien. Toch kan Hij gekend worden. Jezus openbaart wie God is en maakt duidelijk dat het verlangen in het mensenhart niet tevergeefs is, maar overeenkomt met wie we als mens zijn: geschapen naar Gods beeld en gelijkenis en geroepen tot eeuwig leven.
Het evangelie zegt ervan: “En dit is het eeuwige leven, dat zij U kennen, de enige ware God en Hem die Gij gezonden hebt, Jezus Christus” (Joh 17:3).

Wanneer Jezus zegt dat niemand tot Hem kan komen als de Vader hem niet trekt, is dat geen willekeur aan de kant van God, maar juist een uitgestoken hand voor iedereen. Als een leraar die naar waarheid spreekt over de Vader en leeft vanuit de Vader, trekt Jezus mensen aan, is Hij aantrekkelijk. Hij is de uitgestoken hand, waarmee God mensen naar zich toe trekt, en ze uiteindelijk over de streep van de dood heen trekt. Leerling zijn van deze leraar is daarom niet alleen een kwestie van begrijpen, maar ook van aangegrepen worden.

Je hart vergroten

Wanneer Jezus gevangengenomen wordt en ondervraagd wordt, gaat het precies daarover: “De hogepriester ondervroeg Jezus over zijn leerlingen en zijn leer” (Joh 18:19). Leerling zijn van Jezus is wel wezenlijk, maar blijkt nog niet zo eenvoudig te zijn. Leerling zijn is niet alleen je intellectuele bagage of handigheid vergroten, maar ook en zelfs vooral de capaciteit van je hart vergroten.

Als leraar is Jezus niet op zoek naar mensen die Hem interessant vinden en applaudiseren wanneer Hij iets goed zegt of een wonder doet. De leerlingen die Hij zoekt, zijn mensen die hun leven met Hem willen verbinden en met Hem door het leven willen gaan, ook wanneer de schaduw van een kruis op die weg valt.

Daarom is leerling zijn van Jezus niet alleen iets aanleren, maar vaak ook iets afleren: afleren wat niet vervult en wat de onrust van het hart niet kan wegnemen.

Een avontuur

Als mensen van de 21ste eeuw in Nederland leven we in een seculiere maatschappij. Een onuitgesproken vooronderstelling is, dat God niet zou bestaan. Om nu leerling te zijn van Jezus is het niet genoeg om gedoopt te zijn en te verwijzen naar de christelijke traditie. Dat was nooit zo en ook nu niet. Geloof kan niet zomaar verondersteld worden, maar mag steeds opnieuw voorgesteld worden. Dat is de uitdaging van alle tijden, en zeker ook nu. Geloof is niet iets als een pakketje dat van generatie op generatie doorgegeven zou kunnen worden, maar het is eerder een avontuur, waartoe iedere generatie opnieuw wordt opgeroepen. De nieuwe evangelisatie, waar onze paus en zijn voorgangers van spreken, betreft juist dit: in onze tijd en in onze plaats de deuren van het hart te open voor God, meedoen met Gods barmhartigheid.

Als Petrus gevraagd wordt of hij ook een leerling is ‘van die man’, ontkent hij driemaal uit angst voor zijn eigen hachje. Angst is een slechte raadgever en laat Petrus wenen. Pas wanneer hij driemaal bekent dat hij Jezus liefheeft, kan hij Hem volgen en zijn leven met Jezus verbinden en vruchtbaar worden, als een rank geënt op een wijnstok. Een betere raadgever dan angst is liefde voor wat aantrekkelijk is door goedheid en waarheid.

Bisschop Liesen

(Foto: J. Wouters)

GENERATIES EN GELOOF

Het Sint Franciscuscentrum wil het geloof ‘voorstellen’ in plaats van ‘veronderstellen’. Daarmee wil het tegemoetkomen aan vragen die aan de Kerk worden gesteld vanuit jongere generaties gelovigen.

(Foto: R. Mangold)

Religiositeit neemt binnen elke generatie eigen vormen aan. De generatiesociologie gaat ervan uit dat mensen van een bepaalde generatie een bepaalde waardeoriëntatie delen, omdat ze in hun jeugdjaren, de formatieve periode van hun leven dezelfde belangrijke gebeurtenissen hebben meegemaakt.

In lijn met de generatiesociologie neem ik 1970 als scharnierpunt. Mensen die eerder geboren zijn, die volgens de generatiesociologie tot de protest-generatie en de verloren generatie behoren van wie de waardeoriëntatie op belangrijke punten overeenkomt, worden hier als de oudere generaties beschouwd, de 45-plussers.

Mensen die na 1970 geboren zijn, die bij de pragmatische generatie en de generatie Y horen en bij wie de waardeoriëntatie ook overeenkomstige trekken vertoont, gelden als de jongeren.

Claustrofobie versus agorafobie

Het eerste kenmerk van de religieuze oriëntatie van de oudere generaties, pakweg de 45-plussers is de gekozen afstand tot de kerkelijke religie.
Het is een religiositeit van individuele emancipatie. Voorgegeven, collectieve manieren van religieus zijn, maken plaats voor vormen die aansluiten bij eigen gevoel en overtuiging. In dat proces worden voorgegeven kerkelijke kaders als bevoogdend ervaren en als een belemmering beschouwd voor de persoonlijke religieuze ontplooiing.
Oosterveen gebruikt er de term ‘claustrofobie’ voor: de angst voor ruimtes die te klein zijn, waar je niet uit kunt en waarin je dreigt te stikken. Onder jongeren, degenen onder de 45 jaar, voor wie die individuele vrijheid op allerlei gebieden al bevochten is, vertoont zich een omgekeerde beweging. Zij lijken vooral last van ‘pleinvrees’ te hebben. Want het individu dat enigszins verloren raakt in de weidsheid van de mondiale wereld, zoekt niet nog meer ruimte, maar verlangt naar beschutting en vertrouwdheid.

Geletterd of analfabeet

Een tweede verschil is dat voor godsdienstige jongeren de Kerk meer dan bij de ouderen vindplaats is van persoonlijke en gemeenschappelijke geloofsbeleving. De hang naar een gemeenschappelijke beleving van religiositeit zie je onder kerkelijke jongeren onder meer bij Wereld-jongerendagen, bij EO-dagen, bedevaarten naar Lourdes of de trek naar Taizé.

Een derde punt van verschil is, dat oudere generaties vertrouwd zijn met godsdienstige verhalen, symbolen, waarden en normen. Ouderen zijn meer religieus geletterd. Jongeren daarentegen zijn ‘religieus analfabeet’. Ze groeien op zonder als vanzelf in aanraking te komen met godsdienstige namen, rituelen, symbolen en inzichten, waardoor ze een groot gedeelte van de maatschappij en de cultuur niet kunnen begrijpen. Ze zijn ook niet vertrouwd met taal of symboliek die kunnen helpen bij grenservaringen.

Zo kan ik me in het ziekenhuis waar ik werkte een jong stel herinneren, dat net een kindje had gekregen dat zo ziek was dat het zou overlijden. Die jongelui waren door de verpleging naar mij doorverwezen, omdat ze dachten dat het zou helpen om het kind te dopen. Ik merkte dat ze geen idee hadden van de betekenis van de doop en dat een gebed als het Onze Vader hun volslagen onbekend voorkwam. Het ontbreken van religieus vocabulaire betekende in hun geval niet dat ze geen religieuze vragen en verlangens hadden, maar wel dat zij die moeilijk nader konden articuleren om er verder mee te komen.

Expliciet en onderscheidend

Ouderen zijn vooral op een impliciete manier religieus. Het religieus zijn krijgt niet altijd vorm op een voor anderen herkenbare manier. Dat men iets vanuit religieuze motieven doet, weten anderen vaak niet. De jongere generaties hechten meer aan het expliciet maken van het religieuze. Dat zag ik in de gevangenis bij de religieuze tatoeages, dat zie ik bij mijn studenten die wel een kruisje om hun hals hebben hangen, bij de moslimmeisjes die kiezen voor de hoofddoek en de jongere generatie priesters die het boord weer draagt.
In heel deze generatie, binnen diverse sociale lagen en onder verschillende religies zie je dat onder jongeren het religieus zijn weer wat meer expliciet wordt gemaakt.

Nauw hiermee verweven is de neiging onder ouderen om het onderscheidende van een godsdienst te relativeren. In de omgang met andere religies zoeken zij naar de grootste gemene deler, naar wat bindt en overeenkomt, naar religieuze harmonie. Jongeren zijn echter nieuwsgierig naar het onderscheidende. Zij zoeken en zien meer het religieuze onderscheid.

Houvast

Als we dit vertalen in de richting van het onderwijs, zien we dat het bij de jongere generaties om de leerlingen gaat binnen de scholen, maar ook om de ouders.

Het merendeel van de ouders binnen het basisonderwijs en een groeiende groep van ouders binnen het voortgezet onderwijs is onder de 45 jaar. En dat geldt ook voor een groep van jonge docenten. Zij zijn weinig vertrouwd met religieuze verhalen en religieuze ervaringen en hebben er amper een vocabulaire voor. Zij staan meer dan de eerdere generatie open voor religiositeit, met name voor authentieke ervaringen en vragen, en voor religieuze verhalen en symbolen die hen verbinden met een werkelijkheid die hen overstijgt, die houvast geeft, en die hen zin en samenhang aanreiken.

Dr. Toke Elshof
Dr. Toke Elshof is Universitair docent Catechetiek en Religieuze Educatie (TST). Dit artikel is een bewerking van een lezing over school en Kerk, die zij hield op de bisdomdag van het Aartsbisdom Utrecht op 7 november 2013.

DIT VERDIEPT JE GELOOF

(Foto: R. Mangold)

Het Sint Franciscuscentrum coördineert het cursusaanbod van het bisdom. Naast het bestaand cursusaanbod worden er geleidelijk nieuwe cursussen toegevoegd (zie ook hiernaast). Twee nieuwe cursussen startten al eerder: de cursus ‘Bijbellezen’ en de cursus ‘Ik geloof’.

Bijbel

De cursus ‘Bijbellezen’ bestaat uit maandelijkse catechesebijeenkomsten geleid door bisschop Liesen.
Mariëtte van Zutven uit Klein-Zundert is een van de deelnemers. “In 2012 vertelde de bisschop in een gesprek dat hij in de Verenigde Staten bijbelcursussen verzorgde en een boek over het Marcusevangelie gepubliceerd had.”

Mariëtte was meteen enthousiast en vroeg of de bisschop zo’n cursus ook hier wilde geven. Diezelfde vraag klonk rond die tijd ook na een bijeenkomst bij Chemin Neuf, vertelt Niek Broeders, docent scheikunde uit Wagenberg.
Samen met zijn vrouw Agnes behoort hij tot de trouwe bezoekers van de bijbelcursus. “Wij komen regelmatig bij Chemin Neuf. De inleiding van de bisschop op een middag in oktober 2012 over het begin van het Marcusevangelie was zo inspireren dat de vraag gesteld werd of het niet mogelijk was dit meer te doen.”

De bijeenkomsten startten in maart 2013. Er zijn telkens zo’n veertig tot vijftig deelnemers. Niek Broeders: “De bijeenkomsten voeden ons.
Je leest wel in de Bijbel, maar het blijft oppervlakkig. Je hebt soms vraagtekens bij bepaalde teksten. De bisschop legt deze uit. Dit is een echte verrijking.”
In de cursus komen de verschillende lagen in teksten aan bod. Niek Broeders: “Dit verdiept je geloof. Je merkt door deze avonden ook hoezeer het Oude en Nieuwe Testament met elkaar verbonden zijn. Jezus Christus heeft het Oude Testament vervolmaakt. Door deze cursus heb ik meer begrip van het Oude Testament gekregen. Mijn respect voor het Jodendom is behoorlijk gegroeid.”

Mariëtte geniet van de cursus. “Elke keer als we weggaan zijn we vol van het geleerde. Door de lessen lezen we meer in de Bijbel. Je wil Jezus beter leren kennen en daar helpt de cursus bij.
Je leert te kijken door de ogen van Jezus en de evangelist. Door de uitleg van de bisschop realiseer je jezelf meer en meer dat Jezus’ Boodschap van alle tijden is.”

Ik geloof

De cursus ‘Ik geloof’ wordt geleid door rector Schnell. Het is een inleiding in het geloof en verdieping van het eigen geloof aan de hand van de geloofsbelijdenis.

Vanuit de drieslag bidden-catechese-geloofsgesprek worden centrale thema’s van het christelijk geloof behandeld.

Christien Somers is een van de deelnemers. Ze woont in Breda en werkt in de zorg voor mensen met een verstandelijke beperking. “Ik ben getipt door vrienden. Ik was op zoek naar geloofsverdieping. Ik wilde meer over het geloof weten en dit ook delen met anderen. De cursus bestaat uit zeven bijeenkomsten. We bespreken systematisch de verschillende artikelen van de geloofsbelijdenis. Rector Schnell licht de inhoud toe vanuit teksten van de Schrift.

Je ontdekt dat er dan veel meer in deze tekst zit dan je vooraf denkt. Je bidt de tekst in de Kerk, maar de verborgen rijkdom zie je niet. Eigenlijk vertelt de geloofsbelijdenis het hele geloofsverhaal, vanaf de Schepping tot aan de voltooiing. Er is mogelijkheid tot uitwisseling. Dat is heel boeiend, mede omdat de groep heel divers is. Ik leer ook van hen. Door deze cursus ben ik meer gaan nadenken over de betekenis van de Kerk. De smaak naar meer is zeker gewekt.”

Hans de Jong

GELOOFSVORMING EN GELOOFSVERDIEPING

Het Sint Franciscuscentrum coördineert en organiseert de cursussen die in het bisdom Breda gegeven worden aan pastorale beroepskrachten en aan gelovigen. Met ingang van 2015-2016 start het Sint Franciscuscentrum met een nieuw aanbod, namelijk een leerroute ‘Ik geloof’. De leerroute is een inleiding in de basiskennis van het geloof en reikt een stuk geloofsverdieping en geloofsbeleving aan. Iedereen kan er in principe aan meedoen. De leerroute ‘Ik geloof’ beslaat twee jaar. Elk jaar bevat drie blokken van vijf avonden. Het is mogelijk de gehele route in twee jaar te volgen, maar je kunt ook deelnemen aan één blok of enkele van de blokken, al naar gelang je tijd hebt of je interesses. De cursus wordt steeds gegeven door twee docenten, vaak een eigen pastorale beroepskracht of docenten van de Priester- en Diakenopleiding Bovendonk. Voor ieder blok van vijf avonden ontvang je een getuigschrift. Het is mogelijk om in eigen tempo de getuigschriften te verzamelen. Voor elk blok wordt €25 cursusgeld gevraagd.

Als je dit om wat voor reden dan ook niet kunt betalen, kun je een beroep doen op een ondersteuningsfonds. Naast de leerroute worden er reeds eerder gegeven cursussen aangeboden, zoals de besturen-cursus, geloof in kunst of de kosterdag. En ook hier is een nieuw aanbod. Voor het komende werkjaar staan er twee nieuwe cursussen op het programma: ‘Pastorale gespreksvoering in het huisbezoek vanuit de Kerk’ en ‘Over de buitengewone bedienaar van de Eucharistie’ (over het uitreiken van de communie).

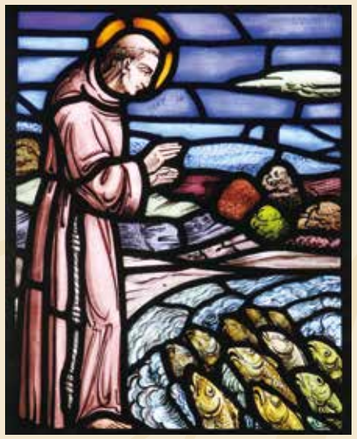

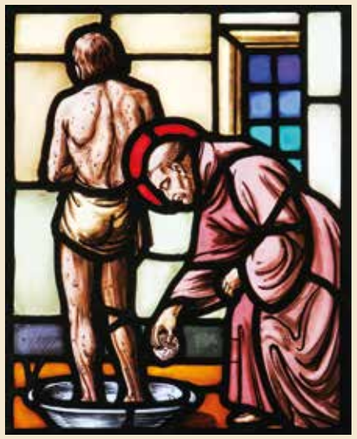

SINT FRANCISCUSCENTRUM: NIEUW AANBOD!

In 2015-2016 wordt voor het eerst de tweejarige leerroute 'Ik geloof' aangeboden. Daarnaast staan er twee nieuwe cursussen op het programma: 'Pastorale gespreksvoering in het huisbezoek vanuit de Kerk' en 'Over de buitengewone bedienaar van de Eucharistie'.

Leerroute 'Ik geloof'
De leerroute 'Ik geloof' biedt een algemene geloofsvorming. Ieder die dat wil kan hieraan meedoen. Of je nu wel of niet actief bent in de parochie, je bent van harte uitgenodigd voor deze leerroute, die je verder inleidt in het geloof! Door het behalen van getuigschriften kun je je verder kwalificeren als parochievrijwilliger. Zo ondersteunt het Sint Franciscuscentrum de pastorale teams bij de vormingstaak van vrijwilligers.
De leerroute bestaat uit een vast basisdeel dat je inleidt in de geloofsinzichten van de Kerk In gesprek met de docenten en andere deelnemers krijg je zicht op de actuele betekenis van het geloof in het leven van alledag en van de Kerk in de samenleving.

De leerroute beslaat twee jaar. Elk jaar bevat drie blokken van vijf avonden.
Het is mogelijk de gehele route te volgen, maar je kunt ook deelnemen aan één of enkele van de blokken.

In het eerste jaar worden in het eerste blok de belangrijkste uitspraken uit de geloofsbelijdenis behandeld. Het tweede blok bestaat uit een inleiding in het gebed en het derde blok behandelt de liturgie van de Kerk en de sacramenten.
In het tweede jaar hebben de blokken als onderwerp: de Bijbel, kerkgeschiedenis en het concrete alledaagse geloofsleven.

Voor ieder blok van vijf avonden ontvang je een getuigschrift. Het is mogelijk om in eigen tempo de getuigschriften te verzamelen.
Het is na de twee basisjaren van de leerroute mogelijk om, in overleg met het pastoraal team, nog een derde jaar te volgen. Daarin ligt de nadruk op het gelovig omgaan met elkaar en is er ruimte voor stage. Wie de twee basisjaren van de leerroute heeft gevolgd en het derde jaar heeft doorlopen, die kan van de bisschop de bevestiging ontvangen om in de parochie van herkomst met een zekere verantwoordelijkheid vrijwillige taken uit te voeren, ter assistentie van het pastorale team.

Aanvullende korte praktische cursussen
Naast de basisonderdelen van de leerroute is er een aantal gevarieerde en 'losse' extra delen van twee (of drie) bijeenkomsten, die heel concreet de uitvoering van een taak in de parochie ondersteunen.
Deze gaan over concrete, praktische en/of actuele thema's. Je kunt deze koppelen aan de basisopleiding, maar ook los volgen. Ze helpen je bij je taak binnen de parochie, of bereiden je daarop voor.
Deze extra cursusbijeenkomsten hebben een heel concrete inslag, denk aan het uitdelen van de communie, of het pastorale gesprek in het bezoekwerk.
Het volgen van een korte cursus en een getuigschrift uit het basisprogramma samen leveren de kwalificatie op om in de parochie, in samenspraak met het pastoraal team, een bepaalde taak daadwerkelijk uit te voeren.
Elk cursusdeel wordt gegeven door twee docenten. De docenten zijn afkomstig uit het docentenbestand van de Priester- en Diakenopleiding Bovendonk en uit de pastorale beroepskrachten van het bisdom.

Pastorale gespreksvoering in het huisbezoek vanuit de Kerk
De cursus 'Pastorale gespreksvoering in het huisbezoek vanuit de Kerk' is bedoeld voor alle mensen die bezoekerswerk in de parochie doen. Het gaat om allerlei soorten van bezoekwerk: ziekenbezoek, bezoeken van ouderen, bezoeken van doopouders, enzovoort. Gesproken wordt over het belang van bezoekerswerk en het doel. Ook wordt gekeken naar hoe je een gesprek tot een geloofsgesprek kunt maken, of je kunt bidden met mensen en hoe doe je dat dan?
Cursusleiding: diaken Peter Hoefnagels i.s.m. Stichting 'De Vonk'
(Voor deze cursus wordt een getuigschrift afgegeven.)

Over de buitengewone bedienaar van de Eucharistie
De cursus 'Over de buitengewone bedienaar van de Eucharistie' (over het uitreiken van de communie) is bedoeld voor alle mensen die in de parochie communie uitreiken in de brede zin van het woord, zoals kosters die de pastoor ondersteunen in het beheer van het tabernakel, de mensen die communie uitreiken tijdens de vieringen, maar ook degenen die de ziekencommunie rondbrengen.
Cursusleiding: rector Norbert Schnell en pastoor Han Akkermans
(Voor deze cursus wordt een getuigschrift afgegeven.)

Voor aanmelding en meer informatie:
Sint Franciscuscentrum
E opgave@sintfranciscuscentrum.nl
T 076 5223444 (ochtenden)

PRAKTISCHE INFORMATIE
LEERROUTE 'IK GELOOF'

JAAR 1

Blok 1: Geloofsbelijdenis
Bisschop Liesen en pastoor Lars Peetam
- Wat is geloven en de geloofsbelijdenis
  dinsdag 29 september 2015
- God de Vader, Schepper van hemel en aarde
  dinsdag 13 oktober 2015
- God de Zoon, Jezus de Christus
  dinsdag 27 oktober 2015
- God de Heilige Geest
  dinsdag 10 november 2015
- De Kerk
  dinsdag 1 december 2015

Blok 2: Gebed
Rector Norbert Schnell en pastoraal werkster Lenie Robijn
- Wat is bidden, het gebedsleven van Jezus
  woensdag 27 januari 2016
- Bidden in gemeenschap en het persoonlijk gebed
  woensdag 10 februari 2016
- Het getijdengebed
  woensdag 24 februari 2016
- Lectio divina en andere gebedsscholen (in klooster)
  woensdag 9 maart 2016
- Geestelijke begeleiding en sacrament van boete en verzoening
  woensdag 30 maart 2016

Blok 3: Liturgie en Sacramenten
Priester- en Diakenopleiding Bovendonk Ben Hartmann en pastoraal werkster Myriam de Jong
donderdagen: 12 en 26 mei, 9 en 23 juni en 7 juli 2016
- Wat is liturgie en over Woord en Sacrament
  donderdag 12 mei 2016
- De zondag en het Paasmysterie / Paastriduüm
  donderdag 26 mei 2016
- Het liturgische jaar
  donderdag 9 juni 2016
- Doop, Eucharistie en Vormsel
  donderdag 23 juni 2016
- De overige sacramenten
  donderdag 7 juli 2016

JAAR 2

Blok 4: Bijbel
Blok 5: Leven in Christus
Blok 6: Kerkgeschiedenis en de heiligen

JAAR 3

Extra studie- en stagejaar voor diegenen die in aanmerking willen komen voor een bevestiging van de bisschop om in de parochie met een zekere verantwoordelijkheid vrijwillige taken uit te voeren, ter assistentie van het pastorale team.

De komende jaren worden belangrijke jaren. Willen we van betekenis blijven voor de wereld, en de Heer zelf roept ons daartoe op door ons het zout der aarde te noemen (Mt 5,13), dan zullen we vooral een kwaliteitsslag met elkaar moeten maken, namelijk onze relatie met de Heer nog meer verdiepen en met nog meer passie beleven. Het Sint Franciscuscentrum wil de komende jaren helpen om ons geloof opnieuw voorop te stellen. Naast bestaande cursussen is er een nieuw aanbod, dat vooral geloofsverdiepend is. Ik hoop dat velen in het hele bisdom de toekomst van harte willen omarmen door vandaag werk te maken van het eigen geloofsleven.

Bisschop Liesen

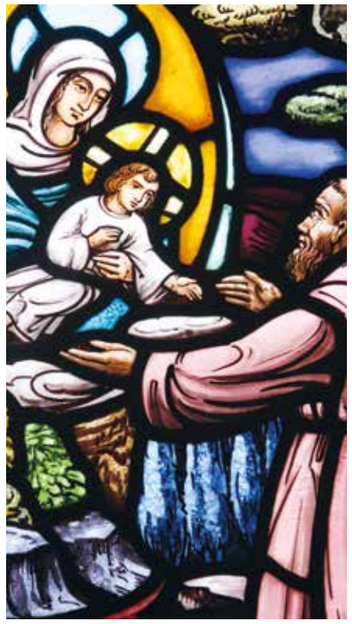

De heilige Franciscus van Assisi (1182-1226) bekeert zich in de concrete ontmoeting met een arme. Vanuit een leven van evangelische armoede en gebed zorgt hij voor een nieuwe beweging binnen de Kerk. Klein van gestalte inspireert hij als minderbroeder op zijn eigen wijze gelovigen in alle lagen van de Kerk. Trouw aan Christus gaat hij daarbij volhardend zijn weg. Zo geeft hij antwoord op de opdracht van de Heer: ‘Bouw mijn Kerk op’.

Het Sint Franciscuscentrum ondersteunt gelovigen die bouwen aan Kerk en samenleving binnen het bisdom van Breda. Het geloof staat daarbij voorop.

In het verleden mocht het geloof als bekend worden verondersteld. In deze tijd wil het Sint Franciscuscentrum het geloof opnieuw aan mensen voorstellen. Naast geloofsverdieping zoekt het Sint Franciscuscentrum naar wegen om juist ook voor de jongere generaties tot authentieke geloofservaringen te komen.

De opbouw van de parochies wordt nadrukkelijk verbonden aan het apostolaat dat religieuzen met hun vele vormen van diaconie en bezinning in deze contreien hebben ontwikkeld. Het Sint Franciscuscentrum is vanuit het bisdom van Breda opgezet, met de hulp van religieuzen uit het bisdom.

De vorm waarin we het apostolaat van de rijke Franciscaanse traditie en de inzet van gelovigen voor de naaste in samenleving en Kerk binnen het bisdom van Breda gaan vormgeven is ‘Bidden en werken’. Met gebed en ontmoeting, cursussen en diaconale projecten, begeleiding en training bouwt het Sint Franciscuscentrum aan deze inzet verder. De geloofsverdieping, het vormingsaanbod en de diaconale actie zijn gericht op parochies, de zorg, het onderwijs en alle andere delen van het maatschappelijk veld.

Glas-in-lood-ramen Sint Franciscuskapel Zusters Franciscanessen Alles voor Allen, Breda. (Foto’s katern: R. Mangold)

SOCIALE MEDIA

(Foto: R. Mangold)

Het hart van de mensen bereiken
Op 24 januari 2013 publiceerde paus Franciscus de boodschap voor de 47e Wereldcommunicatiedag ‘Sociale media: portalen voor waarheid en geloof; nieuwe plekken.’

Hij schrijft: “Het vermogen om van de nieuwe communicatiemiddelen gebruik te kunnen maken is niet zozeer noodzakelijk om bij de tijd te blijven, maar veeleer om het voor de onbegrensde rijkdom van het Evangelie mogelijk te maken uitdrukkingsvormen te vinden, die in staat zijn om het verstand en het hart van alle mensen te bereiken.”

De paus nodigt gelovigen uit aanwezig te zijn op de digitale snelweg en bereidwillig in te gaan op vragen en twijfels van de naaste die op zoek is naar de waarheid en de zin van het menselijk bestaan.

Verschillende groepen zijn ingegaan op deze vraag en zijn op internet actief. De wereld van internet, Facebook, Twitter en LinkedIn is volop in beweging. Initiatieven komen en gaan. Hieronder volgt een kleine selectie.

Facebook
- Verschillende parochies maken gebruik van Facebook om hun boodschap te verspreiden, zoals de Zeeuwse Pater Damiaanparochie. Dit gebeurt ook door verschillende pastorale beroepskrachten.
- Landelijk heeft een aantal priesters zich op Facebook verenigd in de groep Vraag het de priester. Ze geeft Facebook-gebruikers de mogelijkheid vragen te stellen over geloofskwesties.

Documentatie
Andere instellingen richten zich vooral op achtergrondinformatie en documentatie.
- De Stichting Interkerk beheert de website www.rkdocumenten.nl. Deze biedt toegang tot de integrale vertaling van documenten van het leergezag van de Kerk. Daarnaast beheert ze domeinnamen als *www.veertigdagentijd.nl* Daar plaatst ze content waarin de katholieke betekenis van feesten en begrippen verduidelijkt wordt.
- Het Luce-instituut van de TST (Faculteit Katholieke Theologie, Tilburg University) verzorgt Lucepedia, een theologische encyclopedie met laagdrempelige wetenschappelijke informatie over de christelijke traditie. *www.lucepedia.nl*

YouTube
Van oudsher kent de Katholieke Kerk een rijke beeldcultuur. Het internet biedt de mogelijkheid om beeld en tekst te combineren, bijvoorbeeld via films op YouTube.
- In het buitenland, met name in de VS, presenteert elke zich respecterende abdij zich via YouTube evenals bisdommen en religieuze bewegingen.
- In Nederland lijkt daarvan het bisdom Breda het meest actief op YouTube. Tijdens de bisdombedevaart naar Polen maakte het bisdom Breda korte films over gebedsvormen. Bij elke film horen verwerkingsvragen die in parochiële groepen besproken kunnen worden. In dezelfde lijn ontwikkelde het bisdom de website *www.roeping.nu* waar de bijzondere roepingen tot het priesterschap, het permanente diaconaat en het religieuze leven belicht worden.
- Een nieuw initiatief is de stichting ‘Bewust Katholiek’, van de Sint Jan de Doperparochie in de omgeving van Gouda, die doende is om catechetische video’s over de sacramenten op het web te plaatsen. *www.bewustkatholiek.nl*

Digitale retraite
De jezuïeten hebben al enkele jaren een digitaal tijdschrift op de website *www.igniswebmagzine.nl* met artikelen op het snijvlak van geloof, spiritualiteit, cultuur en samenleving. Naast de vorming van jongen mensen zijn ze gespecialiseerd in het geven van retraites.

- Sinds vorig jaar verzorgen de jezuïeten digitale advents- en vastenretraites. *www.ignatiaansbidden.org* De deelnemers ontvangen dagelijks teksten ter meditatie. Het is mogelijk om per regio in groepen samen te komen om de ervaringen uit te wisselen.

GELOOFSVERDIEPING EN GEBED

Het samenwerkingsverband van de Bredase Jeruzalemparochie, de H. Laurentiusparochie in Ulvenhout en de parochie H. Maria ten Hemelopneming in Bavel organiseert in het kader van het Jaar van het Gebed zeven avonden. De onderwerpen worden bepaald door de zeven films die het bisdom heeft laten maken tijdens de bedevaart naar Polen. De avonden zijn steeds op wisselende locaties. Alle leden van het pastoraal team verzorgen een of meerdere bijeenkomsten

(Foto's: R. Mangold)

Gebed en Schrift

Op donderdag 19 maart verzorgde Vincent Schoenmakers, de pastoor van de parochie, een avond over het getijdengebed. Binnen de parochie bestaat al enige ervaring met deze gebedsvorm. Piet Boomaars uit Bavel vertelt voor de start van de avond dat elke woensdag er een groep bijeenkomt om het getijdengebed te bidden.
Trots laat hij het boekje zien en zegt: “Voor het werkjaar begint gaan we naar de trappisten in Zundert om ons te laten inspireren en vormen. Daarna gaan we met de groep uit eten. Dat hoort er bij. We bidden wekelijks de Psalmen, we lezen uit de Schrift het Evangelie van de komende zondag en we luisteren naar een toelichting op deze tekst. Om de beurt gaan we voor in het gebed.”

Ook andere deelnemers kennen het getijdengebed. Mevrouw Heere uit Breda gaat jaarlijks met enkele vriendinnen naar de benedictijnen in Zevenkeren. “Daar doen we aan alles mee.”

Getijden

Na deze uitwisseling begint Vincent Schoenmakers zijn verhaal. “Getijden verwijzen naar getij, de beweging van het water onder invloed van de hemellichamen, zon en maan. De regelmaat is de sleutel.
Het getijdengebed is gekoppeld aan de uren van de dag. Er zijn vaste uren om te bidden. Deze regelmaat helpt de mens om met God te leven.”
Sommige deelnemers knikken bevestigend, maar erkennen dat dit in hun druk bezette leven ontbreekt.

Het getijdengebed is het officiële gebed van de Kerk. Voor het Tweede Vaticaans Concilie bad men het getijdengebed vooral in kloosters. De concilievaders bevalen echter alle gelovigen aan het getijdengebed te bidden en zo vond het ook zijn weg naar parochies. Het getijdengebed is tevens vereenvoudigd. Het ochtendgebed (de lauden) en het avondgebed (de vespers) vormen feitelijk de scharnieren waaraan de dag hangt.

Midden op de dag bidt men het middaggebed. Dit kan men kort voor, of precies op, of kort na het middaguur bidden. De dag wordt besloten met de dagsluiting, ook wel completen genoemd. Dan is de dag compleet.

Joodse wortels

Tijdens de avond gaat Vincent Schoenmakers ook in op de joodse wortels van het getijdengebed.
Het gebed in de synagoge was gekoppeld aan bepaalde uren van de dag. Jezus en de apostelen hebben dit gebed gekend. Jezus zelf had een intensief gebedsleven. In het boek Handelingen (3:1 en 10:9) lezen we dat de apostelen op het negende uur van de dag naar de tempel gingen om te bidden. De apostelen Petrus en Johannes bezochten de tempel op het negende uur. In de tweede eeuw en derde eeuw schrijven Clemens van Alexandrië en Tertullianus over het belang van het ‘onophoudelijke gebed’ waarbij ze ook verwijzen naar de dagindeling met de gebedstijden en ze noemen het derde, zesde en negende uur.

De structuur van het getijdengebed wordt uitgelegd. De Psalmen en lofzangen uit het Oude en Nieuwe Testament bepalen het raamwerk van het gebed. De Bijbel kent 150 Psalmen. Ze zijn in de loop van de joodse geschiedenis ontstaan. Feitelijk zijn ze een vrucht van het samenspel tussen God die de mens zoekt en de mens die God antwoordt. Alle gevoelens, een mens eigen, komen in de Psalmen aan de orde. Elke gebedstijd kent daarnaast een hymne en een schriftlezing.

De deelnemers wisselen hun eigen gebedservaringen uit. De meesten bidden bij het opstaan en voordat ze gaan slapen. “Ik overweeg de dag en dank God voor alles wat die dag goed is gegaan,” zegt iemand.
Een ander zegt dat hij graag met anderen bidt. Alleen bidden is niet eenvoudig. Anderen bidden met een groep de rozenkrans. En ook het pastoraal team opent elke vergadering met gebed.

'We bidden nooit alleen'

In zijn inleiding verdiept Vincent deze opmerkingen: “We bidden als christenen nooit alleen. Altijd is Christus aanwezig. We bidden met Christus mee.
Daarom eindigen de kerkelijke gebeden ook altijd met de woorden: 'Wij vragen U dat door Christus onze Heer.' "

"Bidden kun je leren. Jezus Christus heeft ons leren bidden. Hij leert ons dat we ons in onze binnenkamer moeten terugtrekken (Mt. 6:6) en niet moeten bidden met een omhaal van woorden (Mt. 6:7). Het getijdengebed leeft van de regelmaat. In een klooster gaat het steeds door, ongeacht wat er gebeurt. Het is ook niet afhankelijk van de stemmingen van de kloosterlingen. Als de klok luidt, laten ze hun werk achter en gaan naar de abdijkerk voor het getijdengebed."

"Zo schept het samen bidden een klimaat, waarin mensen open kunnen gaan voor God, er iets kan gebeuren.”

Dit roept bij sommige deelnemers herinneringen op aan het Angelusgebed om 12.00 uur. Door het bidden van het Angelusgebed overweegt de gelovige de menswording van Jezus Christus. Wanneer vroeger de boer op het land werkte, hoorde hij om 12.00 uur de ‘angelus kleppen’, hij stopte met zijn arbeid, bad: “Het woord is vlees geworden en het heeft onder ons gewoond” - het centrum van ons geloof - waarna de boer ging eten. Zo was zijn dagelijks ritme.

Tot slot bidden de aanwezigen samen de completen. Alternerend bidden ze Psalmen en de lofzang van Simeon. Zo sluiten ze een avond af die hun geloof verder heeft verdiept.

Hans de Jong

VERNIEUWING VAN DE VORMSELVOORBEREIDING

De twee parochies van het samenwerkingsverband De Bron en Onze Lieve Vrouw in het Woud hadden dit jaar 38 vormelingen. Daardoor kwam één gezamenlijke vormseltraject in zicht. Pastoraal werkster Myriam de Jong-Smits pakte de handschoen op. Van parochie Onze Lieve Vrouw in het Woud werd de start behouden met de diocesane vormelingendag Lopend Vuurtje en van parochie De Bron de vormselviering op de vrijdag voor Pinksteren, 22 mei.

(Foto: J. Wouters)

Leerlingen van Jezus

"Van de startdag in het najaar tot het vormsel in mei, is een half jaar om te overbruggen," vertelt Myriam.
"Zo ontstond het idee om in die periode activiteiten aan te bieden, waaruit de vormelingen konden kiezen en waarvan er twee verplicht zijn." Daaraan namen telkens ongeveer 14 à 15 vormelingen deel. "Het vormsel is het laatste initiatiesacrament. Je sluit er je initiatie in de Kerk mee af. Eigenlijk zeggen deze vormelingen dat ze lid willen zijn van de gemeenschap van leerlingen van Jezus. Dus dan is het goed dat ze die gemeenschap in al zijn facetten leren kennen." Daarover gingen deze activiteiten: wat is die kerkgemeenschap waar je bij wil horen als volwaardig lid en waarvan je het geloof wil delen?

Activiteiten

Er waren activiteiten rond heiligen, de Bijbel, diaconie en religieus leven. Vier van de vijf keren was daarbij voorzien in een eucharistieviering.
Er werd aangesloten bij bestaande initiatieven. Myriam de Jong-Smits: "In de kerk in Huijbergen is er een verering voor de heilige Siardus. In samenwerking met het wilhelmietenmuseum was er een spelmiddag opgezet met opdrachten en puzzels rond het leven van de H. Siardus. Na afloop konden de vormelingen heel knap vertellen wat het leven van de heilige Siardus was en wat hij betekend heeft."

"De Bijbel is het basisboek van de gemeenschap van leerlingen van Jezus. De vormelingen gingen ermee aan de slag en leerden hoe ze er teksten in op kunnen zoeken. We sloten af met een Bijbelquiz." De vormelingen bezochten de zusters Benedictinessen in Oosterhout, waar de gastenzuster vertelde over het leven in de abdij en een rondleiding gaf. En in de Veertigdagentijd hielpen ze mee met een sobere maaltijd, kookten en speelden een vastenspel. In Ossendrecht liepen de jongeren het 'paadje van Kaatje', een wandeling langs de weg die de heilige zuster Marie Adolphine in haar jeugd dagelijks liep.

Leuk en zinvol

Debbie van Winden, uit parochie De Bron, hielp voor de tweede maal mee met het vormsel. "Het is een leuke voorbereiding. Mijn zoon heeft onder andere meegedaan met de soberheidsmaaltijd in Hoogerheide en het Lopend Vuurtje in Bergen op Zoom. Op een speelse manier leren ze dat er, naast het gaan naar de kerk, in de parochie ook andere dingen gebeuren."

Myriam: "We wilden de vormelingen inhoud meegeven en laten zien dat de Kerk een gemeenschap is, waar het leuk is om bij te horen, omdat het een groep mensen is die zinnige dingen doet, mensen die laten zien wat het betekent om volgeling van Jezus te zijn."

De inhoud was afgestemd op de voorkennis van de kinderen en er waren zowel cognitieve opdrachten als doe-opdrachten.
"De kinderen maakten zelf een keuze, op basis van het programma en op basis van hun eigen agenda, waarin ze ook andere verplichtingen hebben. De ouders zijn gevraagd om minimaal één activiteit mee te helpen in de uitvoering. Maar veel ouders kwamen vaker mee," aldus Myriam. Mirella Broos, lid van de Werkgroep Kind en Geloof in Wouw, vertelt: "Toen ik het voorbereidingstraject voor de eerste maal zag, vond ik het erg veel. Er komt in groep 8 toch al veel op de kinderen af. Ze staan voor grote veranderingen. Ik vind het belangrijk dat ze uit de verschillende activiteiten kunnen kiezen. Ik merk wel dat je bij het vormsel dieper op zaken kunt ingaan. In die zin groei je als moeder mee met de kinderen."

Voorkennis en catechese

Myriam: "Of we iets merkten van geloof 'voorstellen' in plaats van 'veronderstellen'? Ja, je merkt als je wil vertellen over de heilige Siardus, dat je moet beginnen met wat een heilige is.
En de bijeenkomst rond de Bijbel was eigenlijk het 'voorstellen' van het boek. Maar denk ook aan de zuster die 'voorstelde' wat geloof betekent in het kloosterleven en aan de Vastenaktie, waarbij we lieten zien dat bij geloof daden horen. Minder voorkennis maakt catechese geven niet eenvoudiger, maar uitdagender. Wij moeten onze vanzelfsprekendheden loslaten, beginnen met hun vraagtekens en continu teruggaan naar de eerste stappen die je zet als je met het geloof bezig gaat. Er is ook veel mogelijk. Het is namelijk een groep die er echt voor kiest, 38 vormelingen van destijds 78 communicanten. Het zijn gezinnen die het belangrijk vinden om iets met het geloof te doen. Hoewel ze niet wekelijks in de kerk zijn, is het een heel gemotiveerde groep."

En terugkijkend op het eerste jaar? "De jongeren en ouders zijn geraakt. Ik ben ervan overtuigd dat ze zich aspecten van de voorbereiding zullen blijven herinneren. We kwamen onder de vijftig vormelingen, moesten wat veranderen, onze hersens creatief aan het werk zetten en lieten her en der wat ideeën vallen, waarop mensen reageerden. Gaandeweg stippelden we zo het programma uit. Het mooie is dat het om korte activiteiten ging met kleinere taken, waardoor er telkens genoeg hulp was. Want dat was natuurlijk een vraag: hoe krijgen we iets georganiseerd en kunnen we mensen vragen, wetende dat ze heel druk zijn. Je hebt gemotiveerde vormelingen en gemotiveerde ouders die met geloof bezig zijn. Maar dat ze gemotiveerd zijn, wil niet zeggen dat ze alle tijd hebben."

Daphne van Roosendaal

LUISTEREN NAAR ZIJN WOORD

(Foto: R. Mangold)

Op Roepingenzondag 26 april werd tijdens een bijeenkomst van de gebedskring roepingen van het bisdom de CD gepresenteerd ‘Hoor Israël: Geloven in Muziek’. Op deze CD zingt het Teteringse parochiekoor Consonne nieuwe liederen voor de liturgie.

Diaken Vincent de Haas was leider van het project dat in 2011 startte. Hij zegt: “Liederen kunnen bij mensen wakker roepen wat sluimerend aanwezig is: de roepstem van God om naar het evangelie te horen, het te vieren en te doen en bij een aantal ook de roeping om priester of religieus te worden en zo de gemeenschap voor te gaan in geloof. Juist daarom is deze CD gekomen.”

Groeien in geloof

In de termen van het Tweede Vaticaans Concilie gaat het bij de liturgische muziek om een tweeledig theologische doel: de verheerlijking van God en de heiliging van de gelovigen’ (Sacrosanctum Concilium, nr. 112). Precies die heiliging wil zeggen een uitnodiging aan de gelovigen om te groeien in geloof.

Liturgische muziek heeft daarmee een inhoudelijke dimensie. Het Romeinse document ‘Liturgiam authenticam’ kent een aantal voorschriften waaraan liturgische muziek moet voldoen. Een van de voorschriften is om liederen vanuit Bijbelteksten te schrijven. Diaken De Haas: “Daarnaast klinkt er vanuit de Wereldkerk de roep om nieuwe evangelisatie en de wens om tot een vernieuwd roepingenpastoraat te komen.” Deze roepstem vraagt allereerst om een voortdurende verdieping van het eigen geloof.

Geloofsleerlingen

We zijn levenslang een geloofsleerling, in de leer bij Christus zelf. Diaken De Haas: “We luisteren elke viering naar zijn Woord. Het ‘Hoor Israël’ (Deuteronomium 6,4) daagt ieder mens uit om te leren luisteren, en wel als eerste houding. Door te luisteren naar wat er gezegd en gevraagd word, dringt langzaam en zeker door tot de luisteraar wat geloven doet. Door te luisteren worden alle verlangens uitgezuiverd. Door te luisteren dringt de belangrijke vraag van Christus tot ons door: Wie zeg jij dat Ik ben? (Matteüs 16, 16) Een vraag die om beaming vraagt van het belijdenis van Petrus (Gij zijt Zoon van de levende God).”

De taal van de ziel

“En die vraag verwacht ook een eigen articulatie. Dat kan in daden, oftewel het woord ‘doen’, zoals Christus ook verwacht. Dat kan in woorden, in getuigenissen, in gesprekken met elkaar. Dat kan door het actief mee vieren van de liturgie. Dus kan het ook door te zingen. Alle geloofsvorming kent ook een muzikale vorm. Liederen hebben een sterk geloofsvormende kant in zich. Muziek is de taal van de ziel, en vraagt de ziel om te luisteren naar de teksten die gezongen worden. Zo dringt op een andere manier tot ons door wat we horen in de liturgie.”

Je geloof ter beschikking stellen

Op 28 november 2014 organiseerde de Tilburg School of Catholic Theology (TST) haar jaarlijkse Faculteitsdag met als thema ‘Liturgische Koormuziek’. Diaken De Haas: “Mgr. Van den Hende was daar hoofdspreker en hield een inleiding met als thema ‘De plaats en het eigene van de liturgische koormuziek in de liturgie van de Kerk’. Hij gaf aan dat wanneer koorleden inzicht hebben in de inhoud en betekenis van de liturgie en ook zelf groeien in hun verbondenheid met Christus de levende Heer, zij niet alleen hun stem maar ook hun (groeiende) geloof op persoonlijke wijze ter beschikking stellen aan de geloofs-gemeenschap die liturgie viert.”

Getuigenis

“Door te zingen ook worden we ons meer en meer bewust wat we doen in de liturgie. De liturgie vraagt namelijk nog een volgende stap, want we mogen ons laten zenden door de Heer met de opdracht het evangelie te verkondigen in woord en daad, zodanig dat ook ons leven van alledag uiteindelijk een lofzang wordt voor de Heer in de concrete dienst aan onze naaste. Immers, zoals paus Benedictus XVI zegt in de encycliek Deus Caritas Est (2006, art. 14): ‘Eredienst zelf, eucharistische gemeenschap, omvat de werkelijkheid van zowel bemind worden als ook anderen op hun beurt liefhebben. Eucharistie die zich niet vertaalt in concrete beoefening van de liefde is ten diepste onvolledig.’”

Teteringen

“Het ging er in het project ‘Geloven in Muziek’ om ons geloof op onze manier uit te zingen binnen de katholieke traditie,” vertelt diaken De Haas. “Het project heeft zijn wortels in de parochiekern van de H. Willibrordus in Teteringen waar deze vraag steeds aan de orde kwam, en het is dankzij de bisschop een diocesaan project geworden. We mogen er met zijn allen best trots op zijn.”

Saskia Oomen en Titia de Jong hebben bijgedragen aan de CD. Saskia zingt in het koor. “Ik zit er al lang bij. Dit heeft twee redenen. Voor mij geldt dat zingen dubbel bidden is. Daarnaast is het gewoon een leuke groep.” Ze heeft een voorkeurslied. “Ik herken me het meest in ‘De liefde van God’. Het is een modern lied. Het is in deze tijd nodig om nieuwe middelen in te zetten om het geloof te verspreiden. Dit geldt overal. Zelf werk ik in het onderwijs. Ook daar zijn we steeds inventief.”

Titia de Jong is tekstdichter. Zij schreef ‘Fontein van oude woorden’. “In dit lied wordt uitgedrukt wat er gebeurt als je in de liturgie de Bijbel open slaat. Het gaat in de Schrif om teksten die twee tot drieduizend jaar oud zijn. Ze blijken vaak verrassend actueel te zijn.”

Vincent De Haas: “Hier ligt het resultaat. Bouwen in vertrouwen was ons motto. We hebben een mooie CD met mooie nieuwe liturgische muziek. Muziek die naar ons inzien de geesten wakker kan maken en die de nieuwe evangelisatie en het roepingenpastoraat kan dienen.”

Hans de Jong

De CD ‘Hoor Israël’ is verkrijgbaar bij de winkel van het bisdom van Breda (geopend op dinsdagmiddag en op donderdagmiddag) en kost € 15,00.

GELOOFSBELEVING EN OUDEREN

Op dinsdag 21 april bezocht bisschop Liesen de St. Norbertusparochie in Roosendaal. Het was het eerste bezoek in een reeks visitatiebezoeken die startte na de parochiebezoeken van de bisschop in 2013-2014. De bisschop sprak onder meer met vrijwilligers van het project 'Seniorenpastoraat Roosendaal Noord-Oost'.

(Foto: J. Wouters)

Een van de uitdagingen voor de parochie is het contact onderhouden met de ouderen. Teamleider Geerten Kok legt uit: "Het project seniorenpastoraat is drie jaar geleden gestart, vanuit de ervaring dat de parochie het contact met ouderen was kwijtgeraakt in wijken waar een kerk gesloten was. De parochie wilde ouderen uit hun isolement halen, ze in contact brengen met elkaar en ze opnieuw bij de parochie betrekken. Diaconaal project-medewerker Jan Damen heeft meerdere activiteiten voor ouderen ontwikkeld, en feitelijk veel senioren bereikt. De resultaten ervan werkten stimulerend om ook elders in de parochie een aanbod voor ouderen te ontwikkelen, en om bestaande activiteiten voor senioren voort te zetten in de gefuseerde parochie."

Franciscusdag

In het aanbod voor senioren gaat het om ontmoeting, om geloofsbeleving en om geloofsverdieping. Bijvoorbeeld bij wat de 'Franciscusdag' is gaan heten. Na zestig jaar ziekentriduüm zocht de parochie in 2011 naar een nieuwe vorm.

"De formule was niet meer vol te houden," hoorde de bisschop. "Vroeger konden helpers drie dagen vrij krijgen voor het triduüm, omdat hun werkgever het wel kende. Tegenwoordig ligt dat anders. En drie dagen bleek ook te veel voor de deelnemers."

Voor de doorstart van het triduüm werd een korte studie gedaan naar de geschiedenis. Pastoraal werkster Petra Versnel legt uit: "Die historie was heel interessant. We kwamen het spirituele erfgoed op het spoor. We merkten dat de geloofsbeleving een beetje een ontbrekende schakel was, dat de religieuze dimensie meer aandacht mocht krijgen. En, zoals gezegd, bleek een ziekentriduüm van drie dagen niet meer haalbaar. We hebben geprobeerd om de kernelementen van het triduüm te verwerken in één dag met liturgie, geloofsgesprek en ontmoeting. Dat laatste was ook vroeger van belang. Mensen die ziek waren, kwamen niet veel buiten. De kracht van het ziekentriduüm was dat het mensen uit hun huis haalde.

Bij het vervoer van zieken maakten vrijwilligers soms een omweg om de deelnemers een nieuw stukje van Roosendaal te laten zien."

Nu start de 'Franciscusdag' in de Josephkerk met een gebedsdienst en gaat daarna door in het buurtcentrum voor ontmoeting en geloofsgesprek. Dat is soms wat behelpen met het rumoer in de ruimte, niet iedereen hoort meer even goed, maar het leidt tot mooie en inhoudelijke gesprekken. De dag eindigt met een kort gebedsmoment met een zegening met handoplegging door leden van het pastoraal team. "De handoplegging is voor best veel mensen een emotioneel moment. Mensen zijn heel geroerd," vertelt iemand. "Voor veel mensen is dat het hoogtepunt van de dag," benadrukt een ander. De naam 'Franciscusdag' is bewust gekozen, wordt verteld. "Daar zijn twee redenen voor. We geven er het erfgoed mee door van de zusters Franciscanessen in Roosendaal. Twee congregaties Franciscanessen hebben veel sociaal en gelovig werk verricht in Roosendaal. En toen we de naam kozen, was net de nieuwe paus gekozen, dus 'Franciscusdag' was ook daarom een goede naam." Parochianen uit alle parochiekernen zijn welkom. "De 'Franciscusdag' wordt eigenlijk meer een 'Norbertusdag' voor de hele parochie. Er komen mensen uit de Josephwijk, maar ook van elders uit de parochie, wel honderdtwintig deelnemers. En ook de meer dan dertig vrijwilligers, die de hele dag helpen, komen uit de gehele parochie."

Apostolaat

Dat zo de religieuze traditie wordt doorgegeven past wonderwel bij de intentie van het Sint Franciscuscentrum, werpt de bisschop op. Ook dat wil de traditie van de religieuzen in het bisdom voortzetten. De religieuzen pakten in hun 'apostolaat' vanuit de Kerk een stukje van het werk in de samenleving op, bijvoorbeeld heel specifiek in de zorg of in het onderwijs. Het Sint Franciscuscentrum ondersteunt mensen in parochies die dat ook doen met vorming en uitwisseling.

Ook zijn er diaconale projecten van het bisdom in parochies actief.

De Sint Norbertusparochie is in 2014 gefuseerd. Er is een vernieuwd pastoraal team, een nieuw parochiebestuur en er ontstaan nieuwe verbindingen. Zoals de middagen in de vakantieperiode die elk jaar voor ouderen worden georganiseerd. Een van de vrijwilligsters vertelt: "Mensen gaven aan: de zomer is zo saai, de kinderen en kleinkinderen zijn op vakantie en er is verder weinig te doen. Inmiddels is er in de drie kernen van de parochie in de zomer een middagactiviteit. Die is verspreid over de maanden, zodat je mensen elke maand op een andere plek kunt tegenkomen. Dat is alleen maar leuk, vinden we. Je ziet verbindingen ontstaan."

Geloof leren en leren geloven

'Leerlingen van Christus' is een centraal motto voor het nieuwe parochieplan dat voor de Sint Norbertusparochie wordt geschreven," vertelt teamleider Geerten Kok na afloop van de ontmoeting.

"Het gaat over het geloof leren en over leren geloven. Het is belangrijk dat het geloof wordt doorgegeven, en dat parochianen hun geloof blijven beleven en verdiepen. Dat krijgt gestalte als we samenkomen om te vieren, en het krijgt gestalte in zorg voor elkaar."

Geloof voorstellen, geeft de bisschop aan, betekent dat mensen geloof moeten kunnen 'afkijken' van anderen. Daarbij is elk van de drie pijlers van de parochie van belang: catechese, liturgie, diaconie. Dat laatste is zeker een belangrijke taak die de vrijwilligers en het pastoraal team zich stellen. Laten zien dat het geloven in de kerk op zondag is verbonden met de doordeweekse inzet voor de naaste en op zoek blijven naar nieuwe mensen die mee willen helpen, zoals via de samenwerking van De Diaconale Stad Roosendaal met het Norbertuscollege in het 'maatjesproject' voor jong en oud.

Daphne van Roosendaal

KERK IN DE STEIGERS

DE HEILIGE ANTONIUSKATHEDRAAL

De H. Antonius kathedraal is de voornaamste kerk binnen het bisdom. Hier celebreert de bisschop op hoogfeesten de vieringen en vinden de priesterwijdingen voor het bisdom plaats. Sinds 2001 vervult de H. Antoniuskathedraal in het hart van Breda deze functie weer.

Neoclassicistische (waterstaats) kerk

De H. Antoniuskathedraal is in 1837 naar ontwerp van Piet Huysers gebouwd. In de jaren dertig van de negentiende eeuw hield het ministerie van Waterstaat toezicht op de bouw van kerken. De H. Antoniuskathedraal is een gaaf voorbeeld van een zogenaamde waterstaatskerk. Kunsthistorici gebruiken deze term liever niet. Zij spreken liever over een neoclassicistische kerk. Dat is duidelijk te zien aan de voorgevel met gepleisterde halfzuilen en frontons. De plattegrond van de kerk is afgeleid van de Romeinse basilica. De kerk heeft een middenschip, twee zijbeuken en een afsluitende absis. Aanvankelijk was de kerk niet versierd. Pas later kreeg de kerk zijn kunstschatten zoals het Antoniusraam bij het Antoniusaltaar.

De werkzaamheden

De kerk wordt grondig gerestaureerd. Op zondag 22 februari gaven Frank van der Linden, hoofd van de afdeling bouwzaken en adviseur gebouwen van het bisdom van Breda en Vincenth Anker, projectleider en bouwkundige bij aannemer de Bonth van Hulten te Nieuwkuijk, een toelichting op de instandhoudingswerkzaamheden aan de H. Antoniuskathedraal in Breda.

Van der Linden: “De eerste fase behelsde de restauratie van de toren in 2003. Van 2003 tot 2005 realiseerden we een interieurwijziging. Van 2009 tot 2010 voerden we de tweede fase uit, de restauratie van het rechterdeel van de kerk en het Antoniusraam. Nu, in de derde fase, voeren we werkzaamheden uit aan het linkerdeel van de kerk, tegelijk met de sacristie en de bijsacristie. In de kapconstructie is veel houtrot geconstateerd. Dit wordt hersteld. Tegelijkertijd vernieuwen we het dak en de goten van de kathedraal. Omdat het constructiewerkzaamheden zijn, is er in de kerk zelf, buiten de steiger die er staat, niet veel te zien.”

“Het parochiebestuur ontvangt voor deze derde fase subsidie van de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed voor de instandhouding van de kathedraal. Ook het Skanfonds heeft een grote bijdrage geleverd en er kan een beroep worden gedaan op het Steunfonds van de H. Antoniuskathedraal. Toch is er nog een flinke eigen bijdrage nodig,” aldus Frank van der Linden.

Huis van God

Pastoor en plebaan Steven de Koning bevestigt dat en zegt nog: “Ik heb er vertrouwen in dat de benodigde gelden, met de eigen bijdragen vanuit de parochie er komen. De Antoniuskathedraal heeft als kerk, als Huis van God en plaats van gelovige samenkomst in de binnenstad een blijvende functie."

"Het is een stenen gebouw en ook een gebouw van ‘levende stenen’, van mensen die er graag samenkomen om hun geloof te vieren en te delen.”

Hans de Jong

CONSERDUC / RENOFORS
HOUTCONSERVERING / HOUTRESTAURATIE

Wij hebben alle expertise in huis om uw panden en constructies optimaal te beschermen

Aantasting van uw gebouw of constructie?

Sinds 1950 is Conserduc-Renofors het aanspreekpunt voor houtconservering en –restauratie. Gespecialiseerd in het inspecteren en behandelen van de meest uiteenlopende panden Of het nu gaat om kerken, kastelen, paleizen, landgoederen, molens, grachtenpanden of industrieel erfgoed, Conserduc-Renofors biedt de oplossing in drie stappen! *Inspectie, conservering en restauratie.*

Wilt u graag meer informatie of een adviesgesprek? Bel dan naar 0184 - 82 02 30.

Conserduc-Renofors b.v.
Industrieweg 39a
3361 HJ Sliedrecht
T 0184 - 82 02 30
E info@conserducrenofors.nl
I www.conserducrenofors.nl

Uw kerk schilderen!
Door een bedrijf waar 40 jaar ambachtelijke werk zijn plaats heeft behouden...
Sinds 1975
Schildersbedrijf Uytdehaag B.V.
Postbus 78
4854 ZH Bavel tel: 0161-431632
Uytdehaag Bavel

Walter Verhoeven BV
loodgieters- & leidekkersbedrijf
(sinds 1880)
Bezoekadres
Nieuwkuijksestraat 103
5253 AE Nieuwkuijk
Postadres
Postbus 14
5253 ZG Nieuwkuijk
Telefoon
073 - 513 00 49
Internet
www.walterverhoeven.nl
E-mail
info@walterverhoeven.nl
Koper-, lood- en zinkwerken
Lei bedekkingen

bisdom van breda

BISDOM VAN BREDA

JAAR VAN HET GEBED

18 OKTOBER 2014 - 31 MEI 2015

www.bisdombreda.nl